

Γκαίρλιτς, οι Έλληνες και ο παππούς μου

της Κρίστας Μπάρτλετ

Η οικογένειά μου από την πλευρά της μητέρας μου έχει στενή σχέση με την Ελλάδα· αυτή ξεκινά στο Γκαίρλιτς την εποχή του Α΄ Παγκόσμιου Πολέμου. Εκεί μεγάλωσε η γιαγιά μου η Γκέρτρουντ (Τρουντελ), ωστόσο τα παιδικά της χρόνια σηματοδεύτηκαν από τον θάνατο του πατέρα της όταν ήταν σε ηλικία τριών ετών και της μητέρας της, η οποία εν τω μεταξύ είχε ξαναπαντρευτεί, λίγο μετά τη γέννηση της τρίτης της κόρης, όταν η ίδια ήταν δέκα ετών. Έπειτα από μία δύσκολη περίοδο κατά την οποία έζησε στο σπίτι άγνωστων στην ίδια συγγενών της, κατέφυγε στη γιαγιά της, η οποία είχε ήδη αναλάβει την ανατροφή της κατά πέντε χρόνια μικρότερης μεσαίας αδερφής της Έλζε – το μικρότερο κορίτσι, τη Χέρτα, ανέλαβαν οι συγγενείς του δικού της πατέρα.

Μαξ Κέριχ-Κορν

Ο παππούς μου Μαξ Κέριχ-Κορν, γεννημένος το 1887 στο Βερολίνο και γιος ενός ράφτη ο οποίος καταγόταν από το Μόζελ, κατά τον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο υπηρέτησε για κάποιο διάστημα στην πολιτοφυλακή του Γκαίρλιτς, όπου γνώρισε και αγάπησε την Τρουντελ· ένας φίλος του από το Στέγκλιτς τού μίλησε για τη σπιτονοικοκυρά του, μια ηλικιωμένη κυρία, οι εγγονές της οποίας έπαιζαν θαυμάσια πιάνο – σύμφωνα με τον φίλο του, αυτή θα ήταν καλή περίπτωση για εκείνον, η ηλικιωμένη κυρία θα τον δεχόταν οπωσδήποτε με ευχαρίστηση στο σπίτι της. Έτσι λοιπόν γνώρισε τη μέλλουσα γυναίκα του! Παντρεύτηκαν τον Σεπτέμβριο του 1917 στο Βερολίνο. Ο παππούς μου –τον φώναζα φατλ (ένα σιλεσιακό χαϊδευτικό αντίστοιχο του μουτλ για τη γιαγιά)– ήδη εκείνον τον καιρό ταξίδευε πολύ ως επαγγελματίας αφηγητής. Σε νεαρή ηλικία έμαθε την τέχνη της λιθογραφίας, καθώς όμως ήταν άτομο με αισθητική καλλιέργεια, στράφηκε ήδη από νωρίς στις τέχνες και στη λογοτεχνία και παρακολούθησε ως ακροατής διαλέξεις στο πανεπιστήμιο. Ο πατέρας του δεν κατανοούσε αυτές του τις φιλοδοξίες, η μητέρα του όμως, μια απλή γυναίκα από την Πομερανία, τον βοηθούσε όπως μπορούσε· τον στήριζε, λοιπόν, οικονομικά δίνοντάς του χρήματα για τις διαλέξεις που ήθελε να παρακολουθήσει· όταν ο αυστηρός πατέρας του απουσίαζε, χωνόταν κάτω

Ο Μαξ Κέριχ-Κορν με τη γυναίκα του Τρούντελ.

από το τεράστιο τραπέζι της ραπτικής, το σήκωνε με την πλάτη της λιγάκι από το πάτωμα και έβγαζε χρυσά νομίσματα που ήταν κρυμμένα κάτω από τα πόδια του τραπέζιου και προορίζονταν για τα έξοδα του σπιτιού (ή για μια ώρα ανάγκης). Παρά την παντελή έλλειψη κατανόησης του πατέρα του, σε ηλικία είκοσι ετών ανέβηκε στη σκηνή ως ηθοποιός, μέχρι που τελικά αφιερώθηκε στην καθαρή απαγγελία, δηλαδή αποκλειστικά στη δύναμη της φωνής και της έκφρασης. Αρχικά απήγγελλε Σίλλερ, Γκαίτε, Ούλαντ, Χάινε, Μέρικε, Χέμπελ, Άιχεντορφ, κάνοντας έτσι σύντομα όνομα στους λογοτεχνικούς συλλόγους: «Ο Μαξ Κέριχ-Κορν, ένας νεαρός, πνευματώδης αφηγητής, έχει μέλλον μπροστά του», έγραφε ήδη το 1911 μια βερολινέζικη εφημερίδα.

Το 1919, αφού απολύθηκε από τον στρατό, γνώρισε τον Βαυαρό ποιητή Φριτς Μίλερ-Παρτενκίρχεν και από τις 1.400 σύντομες ιστορίες του οι οποίες τέθηκαν στη διάθεσή του έκανε μια αυστηρή επιλογή 120 ποιημάτων, τα οποία απήγγελλε με επιτυχία μέχρι το 1952, τον τελευταίο χρόνο της καλλιτεχνικής του δράσης. Ιδιαίτερης σημασίας ήταν οι απαγγελίες έργων –και δικόι του στίχοι– από το βασίλειο της τεχνικής ενώπιον μελλοντικών εμπόρων, τεχνικών, μηχανικών, εφευρετών· αποκορύφωμα ήταν η διάλεξη «Τεχνική και ποίηση», στην οποία ο τεχνικός παρουσιάζεται λιγότερο ως επιστήμονας και περισσότερο ως δημιουργός και καλλιτέχνης.

Ήδη από πολύ νωρίς φιλοξενήθηκε στο ραδιόφωνο, στον σταθμό Funkstunde του Βερολίνου, στον Deutschlandsender, στο ραδιόφωνο της Δυτικής και της Ανατολικής Γερμανίας. Το 1927 βρέθηκε καλεσμένος στους ελβετικούς ραδιοφωνικούς σταθμούς της Βέρνης και της Ζυρίχης και μίλησε στο Radio Hilversum (Ολλανδία).

Πολλές από τις απαγγελίες και τις διαλέξεις του έλαβαν χώρα στους μορ-

φωτικούς συλλόγους που συχνά συναντούσε κανείς τότε, πράγμα που είχε ως αποτέλεσμα να αποκομίσει περίπου 1.100 θετικές κριτικές από τον τύπο.

Από το 1925 έδινε παράλληλα διαλέξεις για τον Γερμανό έμπορο σε εμπορικές, σε ανώτερες εμπορικές και σε εμπορικές επαγγελματικές σχολές, πράγμα που έκανε σε περισσότερες από διακόσιες σχολές και τον τελευταίο χρόνο (1952) ενώπιον 38.000 μελλοντικών εμπόρων.

Το περιεχόμενο των διαλέξεών του αποτελούσε επίσης συστατικό της προσωπικής του ζωής: η απόφασή του να κάνει οικογένεια σήμαινε γι' αυτόν πως είχε το αυτονόητο καθήκον να εξασφαλίσει σε αυτή την οικογένεια μια αξιοπρεπή ζωή – έτσι λοιπόν, παράλληλα με τις λίγο αξιόπιστες δουλειές του ως καλλιτέχνη, προσπαθούσε να κερδίσει τα προς το ζην μέσω της εμπορικής του δραστηριότητας, η οποία πρόσφερε ασφάλεια και σταθερότητα. Κατά την άποψή του, ένας καλλιτέχνης δεν έπρεπε να έχει δική του οικογένεια. Έτσι, η τέχνη και το εμπόριο αποτέλεσαν τους δύο πυλώνες της ζωής του.

Η σχέση Γκαίρλιτς-Ελλάδας

Σε απόσπασμα ενός γράμματός του με ημερομηνία 27 Ιουλίου 1962 προς τον γνωστό συγγραφέα δρ. Ιωάννη Γαϊτανίδη, ο παππούς μου περιγράφει το πώς βίωσε ως αυτόπτης μάρτυρας την άφιξη των πρώτων Ελλήνων στρατιωτών στο Γκαίρλιτς:

«[...] και στις 26 Αυγούστου¹ του 1916, αυτοί οι μισοπεθαμένοι από την πείνα Έλληνες με τις λιωμένες στολές μπήκαν στο Γκαίρλιτς. Ανάμεσα σε αυτούς που είχαν συγκεντρωθεί στην άκρη του δρόμου βρίσκονταν ο Γερμανός πολιτοφύλακας Μαξ Κέριχ-Κορν από το 19ο σύνταγμα πεζικού του Γκαίρλιτς, η μετέπειτα σύζυγός του και η δεκαεξάχρονη αδερφή της, η οποία έναν χρόνο αργότερα παντρεύτηκε τον Έλληνα στρατιώτη Λόρη Βλαστό, καθηγητή μουσικής στο επάγγελμα. Ποτέ μέχρι την αποχώρηση των Ελλήνων τον Νοέμβριο του 1918 ή αργότερα δεν άκουσα ότι επρόκειτο για αιχμαλώτους! Πολλοί Έλληνες αξιωματικοί ήρθαν στο σπίτι μας λόγω της κουνιάδας μου. Οι Έλληνες έλαβαν αμέσως καινούργια ρούχα και σιτίζονταν τουλάχιστον το ίδιο καλά με εμάς. Κάποιοι ισχυρίζονταν μάλιστα ότι σιτίζονταν καλύτερα από εμάς. Η ξένοι δημιούργησαν γρήγορα τις καλύτερες εντυπώσεις. Σύντομα κλήθηκαν στο Γκαίρλιτς άντρες όλων των επαγγελμάτων, όπως και ο καθηγητής από το Μαρβούργο δρ ΓΙΑΚΟΜΠΣΤΑΛ. Οι σχέσεις μεταξύ Ελλήνων και Γερμανών ήταν εξαιρετικά θερμές. Έγιναν

¹ Σε αυτό το σημείο μάλλον μπέρδεψε τον Αύγουστο με τον Σεπτέμβριο, θα μπορούσε να πρόκειται και για τις 28 Σεπτεμβρίου.

ορισμένοι γάμοι, ενώ εκλεκτοί άντρες της μπάντας του σώματος –στους οποίους ανήκε και ο άντρας της κουινιάδας μου– έπαιζαν κάθε βράδυ στο βιενέζικο καφέ στην πλατεία Πόστπλατς».

Δύο μήνες μετά τον γάμο των παππούδων μου, τον Νοέμβριο του 1917, αρραβωνιάστηκε στο Γκαίρλιτς με τον όμορφο Έλληνα μουσικό Λόρη Βλαστό η μεσαία από τις τρεις αδερφές, η Έλζε, η οποία ήταν πέντε χρόνια μικρότερη από τη μουτλ. Ήταν πολύ νέα τότε, μόλις δεκαεπτά ετών. Εκείνος, ως επαγγελματίας μουσικός, είχε πιθανόν προσληφθεί στη στρατιωτική μπάντα και είχε έρθει με αυτόν τον τρόπο στο Γκαίρλιτς όταν βρήκε εκεί καταφύγιο το 4ο σώμα. Φυσικά δεν μπορούσε να έχει χρησιμοποιηθεί στον στρατό ως βιολιστής. Δυστυχώς δεν γνωρίζουμε ποιο όργανο έπαιζε εκεί. Μετά την περίοδο του Γκαίρλιτς, ξανά στην Ελλάδα, ίδρυσε μαζί με τη σύζυγό του Έλζε, η οποία επίσης είχε μεγάλη κλίση στη μουσική και έπαιζε θαυμάσια πιάνο, μια σχολή μουσικής στην Κρήτη. Η πρώτη τους κόρη όμως, η Χαρίκλεια, γεννήθηκε τον Οκτώβριο του 1918, όταν ακόμη βρίσκονταν στο Γκαίρλιτς. Καθώς με τη μετακόμιση στην Ελλάδα το μέλλον διαγραφόταν αβέβαιο, η Έλζε δεν θέλησε να πάρει αμέσως μαζί της τη μικρή, λίγων εβδομάδων Λία, αλλά προτίμησε να δει πρώτα τις δυνατότητες που πρόσφερε ο τόπος. Τότε οι παππούδες μου δήλωσαν αμέσως πρόθυμοι να αναλάβουν τη μικρή και να τη φροντίσουν σαν να ήταν δικό τους παιδί. Το ότι θα περνούσαν έτσι επτά χρόνια οπωσδήποτε δεν το είχε φανταστεί κανείς το 1918/19...

Όταν τον Οκτώβριο του 1921 γεννήθηκε η μητέρα μου, την περίμενε μια μεγαλύτερη αδερφή, με την οποία πέρασε πολύ όμορφα τα χρόνια που ακολούθησαν. Μια φορά, η μητέρα φώναζε τα παιδιά για φαγητό, όμως κανείς δεν σάλεψε. Όταν τελικά ανακάλυψαν τις δυο τους κάτω από το κρεβάτι, η Λία, κοιτάζοντας πάνω στο τραπέζι το πιάτο με το φαγητό που δεν της άρεσε –στην ίδια τουλάχιστον–, είπε: «Μα θα πρέπει να μπορεί κανείς να αντισταθεί!». Μια άλλη φορά, οι δύο μικρές χάριτες ισορρόπησαν στο χέιλος της ελεύθερης εμαγιέ μπανιέρας μέχρι που τελικά αυτή έπεσε. Πραγματικά δεν μπορώ να φανταστώ τι μπορεί να διαδραματίστηκε σε εκείνη τη μικρή, χαρούμενη οικογένεια όταν η εξ αίματος μητέρα της Λίας ζήτησε να στείλουν το παιδί της στην Ελλάδα με τη συνοδεία μιας σχετικά άγνωστης γυναίκας, η οποία αρχικά ταξίδεψε μαζί της στις χώρες της Βαλτικής, για να διασχίσει στη συνέχεια με το τρένο σχεδόν όλη την Ευρώπη και να φτάσει στην Αθήνα περνώντας μέσα από τα ταραγμένα Βαλκάνια. Το επτάχρονο παιδί έφτασε στην Ελλάδα μισοπεθαμένο από την πείνα, ενώ του είχαν κλέψει τα χρήματα που στοργικά είχε ράψει η μητέρα μου στο στρίφωμα της φούστας του, και

ήρθε εκ νέου αντιμέτωπο με μια ξένη γυναίκα, η οποία υποτίθεται πως ήταν η αληθινή του μητέρα. Σαν να μην έφταναν όμως αυτά, αντί για την κατά τρία χρόνια μικρότερη «αδερφή» της βρήκε τώρα μια «αληθινή» αδερφή, την Ελένη, την οποία αποκαλούσαν Νίτσα, η οποία ήταν δύο χρόνια μικρότερη, ενώ γύρω της όλοι μιλούσαν μια ξένη γλώσσα, καθώς οι παππούδες μου δυστυχώς δεν ήταν σε θέση να της μάθουν ελληνικά...

Σίγουρα τα πράγματα στην ξένη χώρα δεν ήταν απλά για την Έλζε, ωστόσο πρέπει να προσαρμόστηκε γρήγορα. οπωσδήποτε ένιωθε αρκετή σιγουριά ώστε όχι μόνο να χωρίσει τον άπιστο άντρα της λίγα χρόνια μετά την άφιξη της Λίας, αλλά και να συνεχίσει να ζει στην Ελλάδα ως χωρισμένη Γερμανίδα με δύο μικρές κόρες. Ενώ αρχικά συμμετείχε σε μια κινηματογραφική ορχήστρα συνοδεύοντας στο πιάνο ταινίες του βωβού κινηματογράφου, με την έλευση του ομιλούντος κινηματογράφου χρειάστηκε να βρει μια καινούργια απασχόληση· έτσι λοιπόν εργάστηκε ως εμποροϋπάλληλος σε ένα γραφείο που αναλάμβανε την εκπροσώπηση στην Ελλάδα διάφορων βιομηχανικών επιχειρήσεων του εξωτερικού. Κατά τα τέλη του Β΄ Παγκόσμιου Πολέμου άρχισε να στήνει μαζί με τη Νίτσα μια δική τους επιχείρηση, η οποία επίσης εκπροσωπούσε επί χρόνια στην Ελλάδα διάφορες επιχειρήσεις και βιομηχανίες του εξωτερικού στον τομέα των σιδηρικών, των εργαλείων, των ανταλλακτικών μοτοσυκλετών κτλ. – τι σταδιοδρομία στην Ελλάδα για μια νεότατη κοπέλα από το Γκαίρλιτς!

Σίγουρα δεν ήταν εντελώς τυχαίο το γεγονός ότι αργότερα, και οι δύο κόρες προτίμησαν να φτιάξουν τη ζωή τους στη χώρα που σφράγισε τα παιδικά τους χρόνια: Η Λία παντρεύτηκε στη Γερμανία και εξακολουθεί να ζει και σήμερα στη βόρεια Γερμανία, η Νίτσα έμεινε στην Ελλάδα, εργάστηκε στην Αθήνα και στο Βερολίνο στη Λουφτχάνσα, παντρεύτηκε έναν Έλληνα και αργότερα συνέχισε μαζί του για πολλά χρόνια τη λειτουργία της επιχείρησης· σήμερα είναι χήρα και ζει κοντά στην Αθήνα.

Μια σημαντική συνάντηση στην Αθήνα

Ο παππούς μου, ο οποίος ως επαγγελματίας αφηγητής είχε κάνει πολλά ταξίδια, δεν αρκέστηκε στο να βλέπει την ελληνική γη με τα μάτια της ψυχής του, αλλά, χάρη στην οικογενειακή σχέση που υπήρχε, μπόρεσε να τη γυρίσει. Επισκέφθηκε πολλές φορές την κουνιάδα του και ξαναείδε τη Λία του, το «κοριτσάκι» του. Ήδη κατά τη διάρκεια της πρώτης του επίσκεψης το 1937, ο παππούς μου γνώρισε στη γερμανική αποικία, όπου επίσης έδωσε διαλέξεις, μέσω της κουνιάδας του, τον ογδόντα ενός ετών δρ. Γουλιέλμο Μαρία Μπαρτ,

Ο Μαξ Κέριχ-Κορν (στο μέσον)
με την παρέα του μπροστά από το
Ερέχθειο το 1937.

ο οποίος ερευνούσε και κατέγραφε την ιστορία της γερμανικής επιρροής στην Ελλάδα σε χειρόγραφα για ένα τετράτομο έργο με τίτλο «Γερμανική ζωή και δράση στην Ελλάδα». Ο πρώτος τόμος, ο οποίος ασχολούνταν με το διάστημα 1751-1831, τον συνεπήρε και υποσχέθηκε στον ηλικιωμένο λόγιο να συνεχίσει την ερευνητική εργασία μέχρι την έκδοση του έργου. Αυτό το γεγονός άλλαξε τη ζωή του χωρίς ο ίδιος να το γνωρίζει.

Διότι, μέσα στη σύγχυση του Β' Παγκόσμιου Πολέμου, τα χειρόγραφα χάθηκαν και μόνο κατά τύχη ανακάλυψε ο παππούς μου το τόσο ιδιαίτερου ενδιαφέροντος πρώτο μέρος και ξεκίνησε κατά τη διάρκεια του πολέμου την ερευνητική του εργασία, η οποία πρέπει να διήρκεσε κάτι παραπάνω από είκοσι δύο χρόνια. Θυμάμαι τα τελευταία έξι χρόνια αυτής της κοπιαστικής έρευνας. Από το 1954, όταν εγκατασταθήκαμε στο πρώτο διαμέρισμα στο οποίο μπόρεσαν, μετά από έντεκα χρόνια «σε ξένα κρεβάτια», να μείνουν μαζί μου η μητέρα και οι παππούδες μου, έπειτα από την εκκένωση και τη φυγή, ένα διαμέρισμα με δύο δωμάτια και θέρμανση με άνθρακα, με σχέδια στον πάγο που έπιαναν τα παράθυρα τον χειμώνα και με έναν νευρωτικό

γείτονα από κάτω, ο οποίος στη μέση της νύχτας χτυπούσε το ταβάνι με ένα σφυρί ή με ένα σκουπόξυλο γιατί νόμιζε ότι θα πατούσαμε το καζανάκι (πράγμα που δεν τολμούσαμε να κάνουμε και έτσι, πάντοτε το βράδυ ετοιμάζαμε έναν κουβά με νερό) – από τότε λοιπόν που μείναμε σε αυτό το διαμέρισμα, θυμάμαι χαρακτηριστικά τον παππού μου να γράφει περιτριγυρισμένος από στοίβες χαρτιών. Εκείνον τον καιρό ο παππούς μου, στα εβδομήντα του χρόνια, εξακολουθούσε να εργάζεται την ημέρα ως διορθωτής σε έναν εκδοτικό οίκο, ενώ «παράλληλα» έκανε έρευνα και έγραφε το βιβλίο «Η εποχή των φιλελλήνων». Αυτό σήμαινε: δούλευε στο τραπέζι της κουζίνας όταν δεν το χρησιμοποιούσαμε, έκοβε χρησιμοποιημένους φακέλους αλληλογραφίας με σκοπό να χρησιμοποιεί το χαρτί για το προσχέδιο (εκείνη την περίοδο χρησιμοποιήθηκε κάθε χαρτί στο οποίο μπορούσε κανείς να γράψει), έγραφε με μικρά απομεινάρια από χρησιμοποιημένα και ανεξίτηλα μολύβια, τα οποία έχωνε σε θήκες επιμήκυνσης, βουνά από χειρόγραφα, αλληλογραφία με ανθρώπους –αρχιεπίσκοποι, καθηγητές– από κρατικά αρχεία και βιβλιοθήκες δεκαοχτώ χωρών, ακόμα και από το Ανατολικό Μπλοκ – ένα εκπληκτικό γεγονός κατά τη διάρκεια του «Ψυχρού Πολέμου»· με αυτόν τον τρόπο έλαβε πολλές πληροφορίες, σύναψε πλούσιες επαφές, βρήκε πνευματικούς φίλους. Ήταν μια δραστηριότητα που παρακινούνταν από τον θαυμασμό και την αγάπη για την Ελλάδα και τους Έλληνες, μια δραστηριότητα στην οποία επιδιδόταν σχεδόν ακούραστος.

Μετά την ολοκλήρωση και την κυκλοφορία του βιβλίου το 1960 ως τρίτου τόμου της σειράς επιστημονικών-δημοσιογραφικών συγγραμμάτων του Ινστιτούτου Εξωτερικών Σχέσεων από τον εκδοτικό οίκο Χούμπερ του Μονάχου, μπόρεσε ευτυχώς να διατηρήσει πολλές από τις επαφές που είχε συνάψει, έτυχε αμέσως μεγάλης αναγνώρισης από Έλληνες ιστορικούς και έλαβε εγκωμιαστικές κριτικές. Αποκορύφωμα αποτέλεσε το γεγονός ότι το 1965 έλαβε μια επιστολή από τον καθηγητή Γ. Γ. Αρνάκη του Πανεπιστημίου του Τέξας στο Όστιν στην οποία περιέχονταν τα εξής λόγια: «*Χάρη στη βοήθειά σας κατάφερα να εργαστώ πάνω σε μια σειρά βιβλίων με τίτλο “Αμερικανοί στην Ελληνική Επανάσταση”. Θα ήθελα να σας προσφέρω ένα αντίτυπο ως δείγμα της ευγνωμοσύνης μου για τα πολλά που έμαθα από εσάς [...]*». Αργότερα ο Αρνάκης, ως διευθυντής του Κέντρου Νεοελληνικών Σπουδών, φρόντισε ώστε ο παππούς μου, ο οποίος είχε παρακολουθήσει διαλέξεις σε πανεπιστήμια μόνο ως ακροατής, να γίνει επίτιμο μέλος του ινστιτούτου με αφορμή τα ογδοηκοστά του γενέθλια. Ο ίδιος ο Έλληνας βασιλιάς Παύλος Α΄ ζήτησε 150-200 αντίτυπα του βιβλίου.

Μετά την ολοκλήρωση της αφιερωμένης στον ελληνικό απελευθερωτικό αγώνα εργασίας που διήρκεσε δεκαετίες, συνέχισε να εργάζεται ως διορθωτής μέχρι την ηλικία των εβδομήντα οχτώ ετών. Προ πάντων μπόρεσε να απολαύσει ακόμη επτά χρόνια με την αγαπημένη του Τρούντελ, η οποία πέθανε τον πεντηκοστό χρόνο του ευτυχισμένου τους γάμου. Τα τελευταία τέσσερα χρόνια ήταν ένα μαρτύριο για εκείνον, χωρίς εκείνη και σχεδόν εντελώς τυφλός. Το να μην μπορεί πια να διαβάσει ήταν σχεδόν αβάσταχτο και μοναδική ανακούφιση ήταν τα μαγνητοφωνημένα ακουστικά βιβλία που δανειζόταν και λάμβανε τακτικά ταχυδρομικά από το Μαρβούργο. Πέθανε το 1971, αφού είχε πρώτα την τύχη να χαρεί τη δισέγγονή του μέχρι που έγινε δύο ετών.

Μεγάλωσα νιώθοντας ένα ξεχωριστό δέσιμο με την Ελλάδα, χωρίς να γνωρίζω σε ποιο ακριβώς μεταεπίπεδο βρισκόταν η προέλευσή του. Πριν από μερικά χρόνια, σε ένα ταξίδι στο παρελθόν, το οποίο έκανα δώρο, μαζί με πολλούς φίλους, στη μητέρα μου για τα ογδοηκοστά της γενέθλια και το οποίο οδήγησε και τις δυο μας στη Δρέσδη, στον ξάδερφό της, τον γιο της μικρότερης από τις τρεις αδερφές του Γκαίρλιτς, κι έπειτα στο Γκαίρλιτς και στη Σιλεσία, αναρωτιόμουν διαρκώς κατά τη διάρκεια εκείνης της πρώτης παραμονής μου στη μικρή, χωρισμένη, θαυμάσια από αρχιτεκτονικής άποψης ανατολική πόλη της Γερμανίας πώς μπορεί να είχε πάει κατά τον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο στο Γκαίρλιτς ο θείος μου. Θα περνούσαν μερικά ακόμη χρόνια μέχρι να δω κατά τύχη στην τηλεόραση την εκπομπή «Γκαίρλιτς, οι Έλληνες και η μυστική επιτροπή» του Κώστα Τουμπέκη και να ακούσω με έκπληξη την πολύ ενδιαφέρουσα ιστορία του συνταγματάρχη Χατζόπουλου. Η αξιολογή δράση αυτού του άντρα σε μια περίοδο που κανείς δεν είχε στο μυαλό του τη διάσωση της ανθρώπινης ζωής με συγκίνησε και με εντυπωσίασε. Το αφιέρωμα αυτό κατάφερε ταυτόχρονα να αποκαλύψει ένα κομμάτι της οικογενειακής μου ιστορίας και να ρίξει φως στη «σχέση μας με την Ελλάδα».